

شناسایی رابطه هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دختران دوره اول

متوسطه

ندا سنجری^۱، فرهاد بلاش^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۰۶ پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۹/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی رابطه هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دختران دوره اول متوسطه شهر کرج می‌باشد. این پژوهش با توجه به هدف خود از نوع مطالعات کاربردی و برحسب روش و گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی بوده و جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ است. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد که تعداد ۲۶۹ نفر برآورد گردید. به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها از سه پرسشنامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی وزارت آموزش و پرورش کانادا (۲۰۱۵)، هوش اخلاقی لنینک و کیل (۲۰۰۵) و حمایت اجتماعی واکس و همکاران (۱۹۸۶) استفاده شد. به منظور توصیف و تحلیل داده‌های گردآوری شده از آمار توصیفی؛ فراوانی، درصدها، میانگین و انحراف معیار و استنباطی؛ آزمون همبستگی پیرسون، ضریب رگرسیون گام به گام و به منظور تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS25 استفاده گردید. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین دو متغیر هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0,01$). همچنین، نتایج نشان داد بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی (درستکاری، دلسوزی و بخشش) با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($p < 0,01$). علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی (حمایت خانواده، دوستان و آشنایان) با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان نیز رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($p < 0,01$). با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت با تقویت و بهبود دو متغیر هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی می‌توان در جهت بهبود و تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی گام برداشت.

کلیدواژه‌ها: مسئولیت‌پذیری اجتماعی، هوش اخلاقی، حمایت اجتماعی

۱. کارشناسی ارشد، پژوهشگر آزاد (نویسنده مسئول)

۲. استادیار دانشگاه خوارزمی

مقدمه

به منظور جامعه‌ای سالم، موثر و کارآمد که افراد در آن با آرامش، هدف و انگیزه باشند، باید در آن امکانات لازم، فضای سالم و عاری از مشکلات رفتاری را مهیا و ایجاد کرد. برای رسیدن به این هدف، لازم است روشی اصولی در زمینه‌ی سلامت جسمی و روانی و اخلاقی افراد جامعه از کودکی تا دوره‌ی نوجوانی به کار گیریم (آراسته، ۱۳۹۰). همانطور مسأله موفقیت در امر تحصیل از مهمترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی در تمامی جوامع است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هر جامعه نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی و روان‌شناختی دانش‌آموزان است. جامعه‌شناسان اولیه، مانند دورکیم^۱، وبر^۲ و زیمل^۳، مواردی مانند فردگرایی شدید، کاهش اخلاق جمعی و اختلال در مسؤلیت‌پذیری را از جمله مسائل و دغدغه‌های کشورهای مدرن می‌دانستند (کوزر^۴، ۱۳۸۶). بسیاری از مسائل اجتماعی مانند جرایم و مشکلات رفتاری در جامعه با میزان احساس مسؤلیت فردی و اجتماعی رابطه دارد (لیونز^۵، ۲۰۰۵) و مشکلات رفتاری نوجوانان در مدرسه را می‌توان با برنامه‌های مرتبط با افزایش مسؤلیت‌پذیری فردی و اجتماعی کاهش داد (مارتینک، اسکیلینگ و یوهانسن^۶، ۲۰۰۱؛ لاساتر و دیگران^۷، ۲۰۰۳؛ اسکارتی و دیگران^۸، ۲۰۱۰). با توجه به اینکه مسؤلیت‌پذیری اجتماعی توانایی‌های اجتماعی، انگیزه تحصیلی، توجه به مباحث اخلاقی و اجتماعی، انضباط شخصی، احساس وظیفه نسبت به دیگران، احترام به دیگران، تعهد به اجتماع را افزایش می‌دهد، توجه به این مسئله در این رابطه بسیار مهم است و اهمیتی مضاعف پیدا می‌کند (سیف؛ به نقل از محمدیان ۱۳۹۴). مسؤلیت‌پذیری به‌عنوان رابطه بین فرد با دیگران و با سازمان و محیط اجتماعی بزرگتر، به‌عنوان یکی از مفاهیمی مطرح می‌باشد که امروزه در سطح ملی و بین‌المللی اهمیت فزاینده‌ای کسب کرده‌است. مسؤلیت‌پذیری یک تعهد و الزام درونی از سوی فرد برای انجام کلیه فعالیت‌هایی که بر عهده شخص گذاشته می‌شود (موسوی، ۱۳۹۰).

1. Durkheim
2. Weber
3. Simmel
4. Kuzaran
5. Lyons
6. Martinek & Schilling & Johenson
7. Lasater et al.
8. Escarti et al.

بر اساس مطالعاتی که در داخل کشور انجام شده، میزان مسئولیت‌پذیری جوانان و نوجوانان در کشور ما در حد متوسط و یا پایینتر از متوسط گزارش شده است (طالبی و خوشبین، ۱۳۹۱؛ سروش، ۱۳۹۱) و باعث مشکلات متعددی در جامعه شده که از جمله آن‌ها می‌توان به کاهش اعتماد اجتماعی، بی‌تفاوتی سیاسی، بی‌تفاوتی زیست محیطی، بی-تفاوتی اجتماعی و ستیزه و جدال در بین نوجوانان و جوانان و همچنین رابطه‌ستیزآمیز آنان با والدین اشاره کرد (خواجانه‌نوری، مساوات، ریاحی، ۱۳۹۳). در مطالعات گذشته، مسئولیت‌پذیری با متغیرهای متفاوتی از جمله دیگرخواهی، اعتماد اجتماعی (سروش، ۱۳۹۰)، عام‌گرایی (طالبی و خوشبین، ۱۳۹۱)، سبک زندگی (خواجانه‌نوری، مساوات، ریاحی، ۱۳۹۳)، سلامت (تابان، شرفی، ویسه، شیرینی، ۱۳۹۳)، سازگاری اجتماعی (ترخان، لاشکی، ۱۳۹۳)، هوش معنوی (محمدی‌درویش‌وند، صلیبی، ۱۳۹۵)، تبلیغات (پرستون، ۲۰۰۵) و آگاهی اجتماعی (بنت، ۱۹۹۹) سنجیده شده است. همچنین در تحقیقات گذشته؛ عمارلو و شاره (۱۳۹۶)، نیز در پژوهش خود عنوان نمودند که حمایت اجتماعی می‌تواند با مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارتباطی تناتنگ داشته باشند. کرمی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود بیان نمودند که اخلاق و هوش اخلاقی تأثیر بسزایی در بهبود مسئولیت اجتماعی دارد. رجب‌پور فرخانی (۱۳۹۵)، نیز تأثیرگذاری حمایت اجتماعی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تأیید نمود. محمدیان (۱۳۹۴)، در پژوهش خود اذعان داشت که افراد به کمک هوش اخلاقی می‌توانند مسئولیت‌پذیری بهتری داشته باشند.

لذا با توجه به مطالب فوق هدف اساسی پژوهش این است که مشخص کند آیا بین هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دختران دوره اول متوسطه شهر کرج رابطه وجود دارد؟ با توجه به آنچه مطرح گردید فرضیه‌های پژوهشی عبارتند از:

- بین هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.
- بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دختران دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

- بين مؤلفه‌هاى حمايت اجتماعى با مسؤليت پذيرى اجتماعى دختران دوره اول متوسطه، مدارس دولتى منطقه يك شهر كرج رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف آن از نوع مطالعات کاربردى است و براى اجراى آن از روش توصيفى از نوع همبستگى استفاده شده است. جامعه آمارى شامل دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتى منطقه يك شهر كرج در سال تحصيلى ۹۷-۹۸ بوده است كه جمعا ۹۰۰ نفر و تعداد نمونه ۲۶۹ نفر است. در اين پژوهش براى انتخاب نمونه از روش نمونه‌گيرى تصادفى ساده استفاده شد.

در اين پژوهش، روش گردآورى اطلاعات به دو صورت كتابخانه‌اى و پرسشنامه‌اى است. در روش كتابخانه‌اى با مراجعه به كتابخانه‌ها و مطالعه كتب، مقالات و فصلنامه‌ها، پايان‌نامه‌هاى مرتبط با موضوع، اقدام به فيش‌برداری و سپس نسبت به تدوين پايان‌نامه اقدام شد. در روش ميدانى نيز با بكارگيرى سه پرسشنامه استاندارد هوش اخلاقى لنيك و همكاران (۲۰۰۵)، حمايت اجتماعى واكس و همكاران (۱۹۸۶) و مسؤليت پذيرى اجتماعى وزارت آموزش و پرورش كانادا (۲۰۱۵) نسبت به جمع‌آورى داده و اطلاعات به صورت ميدانى اقدام گرديد. روايى آن‌ها از طريق روايى صورتى بررسى شد و پايابى آن‌ها از طريق ضريب آلفاى كرونباخ به ترتيب (۰/۸۴)، (۰/۹۳) و (۰/۸۷) محاسبه و مورد تاييد قرار گرفت. به منظور توصيف و تحليل داده‌هاى گردآورى شده از آمار توصيفى و استنباطى شامل آزمون همبستگى پيرسون، و ضريب رگرسيون گام به گام و به منظور تحليل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS25 استفاده گرديد.

براى تعيين حجم نمونه از فرمول نمونه‌گيرى كوكران استفاده شد. بنا بر اين با توجه به تعداد جامعه آمارى ($N=900$)، با در نظر گرفتن سطح معنيدارى ۹۵ درصد و رقم ۱/۹۶ براى t و درجه اطمينان (d) ۵ درصد و در نظر گرفتن ۰/۵۰ و ۰/۵۰ p (احتمال وجود صفت در جامعه آمارى يا مسؤليت پذيرى اجتماعى) و q (احتمال عدم وجود صفت در جامعه آمارى يا عدم وجود مسؤليت پذيرى اجتماعى)، حجم نمونه معادل ۲۶۹ نفر برآورد گرديد، كه به منظور رفع مشكل افت يا ريزش نمونه تعداد ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شده است.

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)} \Rightarrow \frac{\frac{1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}{0.05^2}}{1 + \frac{1}{900} \left(\frac{1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}{0.05^2} - 1 \right)} = 269$$

پرسشنامه هوش اخلاقی لیک و کیل: در این پژوهش جهت اندازه‌گیری هوش اخلاقی دانش‌آموزان از پرسشنامه ۲۰ گویه‌ای استاندارد لیک و کیل (۲۰۰۵) با سه مؤلفه (راستگویی، بخشش و دلسوزی) در قالب پنج درجه‌ای لیکرت استفاده گردید. که در پژوهش سیادت، مختاری‌پور و کاظمی (۱۳۸۸) پایایی این آزمون روی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۹۴ محاسبه شد. در این پژوهش، برای بررسی میزان پایایی این پرسشنامه، از مقیاس رایج آلفای کرونباخ استفاده شد که با انجام یک پیش‌آزمون بر روی ۳۰ پاسخگوی تصادفی انتخاب شده در میان دانش‌آموزان مبادرت شد و میزان آلفای کرونباخ برای گویه‌های آن ۰/۸۴ محاسبه و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین روایی صوری و محتوایی آن توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفت.

پرسشنامه حمایت اجتماعی واکس و همکاران: در این پژوهش جهت اندازه‌گیری حمایت اجتماعی از پرسشنامه ۲۳ گویه‌ای توسط واکس و همکاران (۱۹۸۶) با سه مؤلفه (حمایت خانواده، دوستان و آشنایان) در قالب پنج درجه‌ای لیکرت استفاده گردید. این آزمون در مطالعه ابراهیمی قوام (۱۳۷۱) بر روی ۱۱۱ دانشجو و ۲۱۱ دانش‌آموز اجرا شد. پایایی آزمون در نمونه دانشجویی در کل مقیاس ۱/۹۱ و در نمونه دانش‌آموزی ۱/۷۱ و در آزمون مجدد در دانش‌آموزان پس از شش هفته ۱/۸۱ بود. همچنین شهبخش (۱۳۸۹) ضرایب پایایی درونی این آزمون را در یک گروه ۳۱۱ نفری از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی ۱/۶۶ محاسبه کرد. در این پژوهش، برای بررسی میزان پایایی این پرسشنامه، از مقیاس رایج آلفای کرونباخ استفاده شد که با انجام یک پیش‌آزمون بر روی ۳۰ پاسخگوی تصادفی انتخاب شده در میان دانش‌آموزان مبادرت شد و میزان آلفای کرونباخ برای گویه‌های آن ۰/۹۳ محاسبه و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین روایی صوری و محتوایی آن توسط متخصصان و استاد راهنما مورد تأیید قرار گرفت.

پرسشنامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی وزارت آموزش و پرورش کانادا: در این پژوهش جهت اندازه‌گیری مسئولیت‌پذیری اجتماعی از پرسشنامه ۱۷ گویه‌ای توسط وزارت آموزش و پرورش کانادا (۲۰۱۵) با سه مؤلفه (شناختی، عاطفی و عملکردی) در قالب پنج درجه‌ای لیکرت استفاده گردید. در این پژوهش، برای بررسی میزان پایایی

این پرسشنامه، از مقیاس رایج آلفای کرونباخ استفاده شد که با انجام یک پیش‌آزمون بر روی ۳۰ پاسخگوی تصادفی انتخاب شده در میان دانش‌آموزان مبادرت شد و میزان آلفای کرونباخ برای گویه‌های آن ۰/۸۷ محاسبه و مورد تأیید قرار گرفت. در این پژوهش روایی صوری و محتوایی آن توسط متخصصان و استاد راهنما مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها

ویژگی جمعیت شناختی

در بررسی پاسخگویان، از لحاظ وضعیت اشتغال مادران، تعداد مادران شاغل (۶۰٪) بیشتر از تعداد مادران غیرشاغل بوده است (۴۰٪) و در بررسی پاسخگویان از لحاظ تحصیلات مادران، بیشتر مادران دارای مدرک تحصیلی کارشناسی بوده اند (۵۷٪). همچنین وضعیت پاسخگویان از لحاظ تحصیلات پدران، بیشتر پدران دارای مدرک تحصیلی کاردانی و پایین‌تر بوده‌اند (۵۱٪).

بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱ آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

هوش اخلاقی	حمایت اجتماعی	مسئولیت‌پذیری	آماره کولموگروف اسمیرنوف
۰/۱۱۸	۰/۰۵۹	۰/۱۱۵	
۰/۰۸۶	۰/۲۰۰	۰/۰۹۲	سطح معناداری

نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که توزیع داده‌ها در مورد تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. چرا که با توجه به نتایج، سطح معناداری برای تمام متغیرها از سطح معناداری ۰/۰۵ بیشتر است. بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان، فرض H_0

1. Kolmogorov-Smirnov

در مورد متغیرها پذیرفته می‌شود. نرمال بودن داده‌ها به ما می‌گوید که به منظور سنجش فرضیه‌ها، می‌باید از آزمون‌های پارامتریک استفاده شود. به همین خاطر به منظور سنجش همبستگی، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده می‌شود.

بررسی فرضیه اصلی: بین هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد. برای بررسی این فرضیه از ضریب پیرسون به صورت گام‌به‌گام استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲ بررسی آزمون همبستگی در فرضیه اصلی

مدل	متغیرهای تحقیق	ضریب پیرسون	سطح معناداری	ضریب تعیین	دوربین واتسون
اول	هوش اخلاقی	۰/۸۶۵	۰/۰۰۱	۰/۷۴۹	۲/۰۸۸
دوم	هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی	۰/۸۹۳	۰/۰۰۱	۰/۷۹۸	

همان‌طور که نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۸۶۵ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چرا که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۰/۷۵ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. در مدل دوم، علاوه بر هوش اخلاقی، حمایت اجتماعی نیز وارد مدل شده است و در این مدل ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۸۹۳ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چرا که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۰/۸۰ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشخص است، مقادیر میانگین مربعات هم برای رگرسیون‌ها و هم برای باقی‌مانده‌ها مورد محاسبه قرار گرفته است.

جدول شماره ۳ تحلیل واریانس فرضیه اصلی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	فیشر	سطح معناداری
اول	رگرسیون	۱	۷۸۱۶/۲۵۵		
	باقی مانده ها	۲۶۷	۹/۸۱۰	۷۶۹/۷۹۸	۰/۰۰۱
	مجموع	۲۶۸			
دوم	رگرسیون	۲	۸۳۳۰/۱۴۴		
	باقی مانده ها	۲۶۶	۷/۹۱۵	۵۲۶/۲۴۸	۰/۰۰۱
	مجموع	۲۶۸			

نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد مقدار آماره فیشر برای مدل اول برابر با عدد ۷۶۹/۷۹۸ و برای مدل دوم ۵۲۶/۲۴۸ با سطح معناداری ۰/۰۰۱ به دست آمده است در نتیجه می‌توان بیان نمود که مدل رگرسیونی از برآزش خوبی برخوردار است. در مرحله بعدی لازم است تا آزمون نماییم که آیا باقی‌مانده‌ها تابع توزیع نرمال هستند یا خیر. در ادامه به منظور یافتن معادله خطی رگرسیون، ضرایب ثابت و ضریب رگرسیون را در جدول شماره ۴ محاسبه می‌کنیم.

جدول شماره ۴ محاسبه ضرایب و معناداری رگرسیون فرضیه اول

مدل	متغیرها	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
		بتا	خطای استاندارد	بتا	t
اول	ضریب ثابت	۱/۶۵۴	۲/۰۸۱	-	۰/۷۹۵
	هوش اخلاقی	۰/۹۸۷	۰/۰۳۵	۰/۸۶۵	۲۸/۲۲۷
	ضریب ثابت	۰/۵۱۹	۱/۸۸۹	-	۰/۷۸۴
دوم	هوش اخلاقی	۰/۶۰۳	۰/۰۵۷	۰/۵۲۹	....
	حمایت اجتماعی	۰/۳۹۸	۰/۰۴۹	۰/۴۰۳	۸/۰۵۸

در رگرسیون گام‌به‌گام، متغیرهای پیش‌بین، مرحله‌به‌مرحله وارد مدل می‌شوند. در مدل ابتدایی، هوش اخلاقی وارد معادله می‌شود. چون بیشترین تأثیرگذاری بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی را دارد و در مدل دوم در کنار هوش اخلاقی، حمایت اجتماعی نیز وارد می‌شود، لذا در حالت کلی می‌توان نتیجه گرفت بین هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

بررسی فرضیه فرعی اول: بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۵ بررسی آزمون همبستگی در فرضیه فرعی اول

مدل	متغیرهای تحقیق	ضریب پیرسون	سطح معناداری	ضریب تعیین	دوربین واتسون
اول	درستکاری	۰/۶۸۱	۰/۰۰۱	۰/۶۸۰	
دوم	درستکاری و دلسوزی	۰/۷۲۷	۰/۰۰۱	۰/۷۲۵	۲/۰۲۹
سوم	درستکاری، دلسوزی و بخشش	۰/۷۵۱	۰/۰۰۱	۰/۷۴۸	

در جدول شماره ۵ ضریب پیرسون به‌صورت گام‌به‌گام بررسی شده است. در مدل اول، درستکاری با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۶۸۱ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۰/۶۸ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. در مدل دوم، علاوه بر درستکاری، دلسوزی نیز وارد مدل شده است و در این مدل ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۷۲۷ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۰/۷۲ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. در مدل سوم، علاوه بر درستکاری و دلسوزی، بخشش نیز وارد مدل شده است و در این مدل ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۷۵۱ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۰/۷۵ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان

تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. همچنین مقدار آماره دوربین و اتسون برابر با ۲/۰۲۹ است، که عددی مطلوب است. به‌منظور بررسی مناسب بودن برازش رگرسیونی از آنالیز واریانس رگرسیون استفاده می‌شود.

همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشخص است، مقادیر میانگین مربعات هم برای رگرسیون‌ها و هم برای باقی‌مانده‌ها مورد محاسبه قرار گرفته است.

جدول شماره ۶ تحلیل واریانس فرضیه فرعی اول

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	فیش	سطح معناداری
اول	رگرسیون	۱	۷۱۰۷/۶۷۸	۵۷۰/۲۷۸	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۷	۳۳۲۷/۷۶۵	۱۲/۴۶۴	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		
دوم	رگرسیون	۲	۷۵۸۷/۰۹۲	۳۵۴/۲۶۹	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۶	۲۸۴۸/۳۵۰	۱۰/۷۰۸	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		
سوم	رگرسیون	۳	۷۸۳۲/۵۴۲	۲۶۵/۸۰۹	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۵	۲۶۰۲/۹۰۰	۹/۸۲۲	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		

مقدار آماره فیش برای مدل اول برابر با عدد ۵۷۰/۲۷۸، برای مدل دوم ۳۵۴/۲۶۹ و برای مدل سوم ۲۶۵/۸۰۹ با سطح معناداری ۰/۰۰۱ به‌دست‌آمده است در نتیجه می‌توان بیان نمود که مدل رگرسیونی از برازش خوبی برخوردار است. در مرحله بعدی لازم است تا آزمون نماییم که آیا باقی‌مانده‌ها تابع توزیع نرمال هستند یا خیر.

جدول شماره ۷ محاسبه ضرایب و معناداری رگرسیون فرضیه فرعی اول

سطح معناداری	t	ضرایب			متغیرها	مدل
		ضرایب استاندارد نشده				
		استاندارد شده	خطای استاندارد	بتا		
۰/۰۰۷	۲/۷۲۲		۲/۲۷۰	۶/۱۸۰	ضریب ثابت	اول
۰/۰۰۱	۲۳/۸۸۰	۰/۸۲۵	۰/۰۶۳	۱/۵۱۵	درستکاری	
۰/۰۵۹	۱/۸۹۵		۲/۱۲۹	۴/۰۳۴	ضریب ثابت	دوم
۰/۰۰۱	۱۸/۰۶۲	۰/۶۸۸	۰/۰۷۰	۱/۲۶۲	درستکاری	
۰/۰۰۱	۶/۶۹۱	۰/۲۵۵	۰/۱۴۳	۰/۹۵۸	دلسوزی	
۰/۵۰۸	۰/۶۶۲		۲/۱۰۶	۱/۳۹۵	ضریب ثابت	
۰/۰۰۱	۱۳/۹۲۶	۰/۵۸۴	۰/۰۷۷	۱/۰۷۲	درستکاری	سوم
۰/۰۰۱	۶/۱۵۶	۰/۲۲۷	۰/۱۳۹	۰/۸۵۴	دلسوزی	
۰/۰۰۱	۴/۹۹۹	۰/۱۹۵	۰/۱۷۷	۰/۸۸۳	بخشش	

در مدل ابتدایی، درستکاری وارد معادله می‌شود. چون بیشترین تأثیرگذاری بر مسئولیت اجتماعی را دارد و در مدل دوم در کنار درستکاری، دلسوزی نیز وارد می‌شود و در مدل سوم، بخشش نیز به مؤلفه‌های قبلی اضافه می‌شود و در حالت کلی می‌توان نتیجه گرفت بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

بررسی فرضیه فرعی دوم: بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۸ بررسی آزمون همبستگی در فرضیه فرعی دوم

مدل	متغیرهای تحقیق	ضریب پیرسون	سطح معناداری	ضریب تعیین	دوربین واتسون
اول	دوستان	۰/۸۱۵	۰/۰۰۱	۰/۶۶۴	
دوم	دوستان و خانواده	۰/۸۴۴	۰/۰۰۱	۰/۷۱۳	۲/۲۰۶
سوم	دوستان، خانواده و آشنایان	۰/۸۶۲	۰/۰۰۱	۰/۷۴۳	

همان‌طور که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌کنید ضریب پیرسون به‌صورت گام‌به‌گام بررسی شده است. در مدل اول، حمایت دوستان با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مثبت و معناداری دارد. ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۸۱۵ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۶۶٪ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. در مدل دوم، علاوه بر حمایت دوستان، حمایت خانواده نیز وارد مدل شده است و در این مدل ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۸۴۴ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۷۱٪ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. در مدل سوم، علاوه بر حمایت دوستان و حمایت خانواده، حمایت آشنایان نیز وارد مدل شده است و در این مدل ضریب همبستگی پیرسون برابر با ۰/۸۶۲ می‌باشد که نشان‌دهنده رابطه‌ای از نوع قوی است که در سطح ۹۹٪ اطمینان، معنادار است چراکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ گزارش شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۷۴٪ تغییرات متغیر ملاک را می‌توان تحت تأثیر متغیر پیش‌بین دانست. همچنین مقدار آماره

دوربین واتسون برابر با ۲/۲۰۶ است، که عددی مطلوب است. به منظور بررسی مناسب بودن برازش رگرسیونی از آنالیز واریانس رگرسیون استفاده می‌شود. همان طور که در جدول زیر مشخص است، مقادیر میانگین مربعات هم برای رگرسیون‌ها و هم برای باقی‌مانده‌ها مورد محاسبه قرار گرفته است.

جدول شماره ۹ تحلیل واریانس فرضیه فرعی دوم

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	فیشر	سطح معناداری
اول	رگرسیون	۱	۶۹۳۱/۸۷۱	۵۲۸/۲۶۴	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۷	۳۵۰۳/۵۷۱		
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		
دوم	رگرسیون	۲	۷۴۳۶/۹۸۲	۳۲۹/۸۷۵	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۶	۲۹۹۸/۴۶۱		
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		
سوم	رگرسیون	۳	۷۷۵۷/۲۸۵	۲۵۵/۸۵۸	۰/۰۰۱
	باقی مانده‌ها	۲۶۵	۲۶۷۸/۱۵۷		
	مجموع	۲۶۸	۱۰۴۳۵/۴۴۲		

مقدار آماره فیشر برای مدل اول برابر با عدد ۵۲۸/۲۶۴، برای مدل دوم ۳۲۹/۸۷۵ و برای مدل سوم ۲۵۵/۸۵۸ با سطح معناداری ۰/۰۰۱ به دست آمده است در نتیجه می‌توان بیان نمود که مدل رگرسیونی از برازش خوبی برخوردار است. در مرحله بعدی لازم است تا آزمون نماییم که آیا باقی‌مانده‌ها تابع توزیع نرمال هستند یا خیر. در ادامه به منظور یافتن معادله خطی رگرسیون، ضرایب ثابت و ضریب رگرسیون را محاسبه می‌کنیم.

جدول شماره ۱۰ محاسبه ضرایب و معناداری رگرسیون فرضیه فرعی دوم

سطح معناداری	t	ضرایب			متغیرها	مدل
		ضرایب استاندارد نشده				
		استاندارد شده	خطای استاندارد	بتا		
۰/۰۰۱	۷/۹۷۷		۱/۹۵۲	۱۵/۵۷۳	ضریب ثابت	اول
۰/۰۰۱	۲۲/۹۸۴	۰/۸۱۵	۰/۰۸۱	۱/۵۸۷	دوستان	
۰/۰۰۱	۵/۵۱۹		۱/۹۴۸	۱۰/۷۵۰	ضریب ثابت	دوم
۰/۰۰۱	۱۲/۰۸۲	۰/۵۸۰	۰/۱۰۹	۱/۳۲۳	دوستان	
۰/۰۰۱	۶/۶۹۴	۰/۳۲۲	۰/۱۲۶	۰/۸۴۶	خانواده	
۰/۰۰۱	۳/۸۱۷		۱/۹۳۸	۷/۳۹۷	ضریب ثابت	
۰/۰۰۱	۷/۷۲۰	۰/۴۱۷	۰/۱۲۳	۰/۹۵۰	دوستان	سوم
۰/۰۰۱	۵/۶۶۹	۰/۲۶۴	۰/۱۲۳	۰/۶۹۵	خانواده	
۰/۰۰۱	۵/۶۳۰	۰/۲۷۳	۰/۱۱۶	۰/۶۵۲	آشنایان	

در مدل ابتدایی، حمایت دوستان وارد معادله می‌شود. چون بیشترین تأثیرگذاری بر مسئولیت اجتماعی را دارد و در مدل دوم در کنار حمایت دوستان، حمایت خانواده نیز وارد می‌شود و در مدل سوم، حمایت آشنایان نیز به مؤلفه های قبلی اضافه می‌شود و در حالت کلی می‌توان نتیجه گرفت بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش-آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج فرضیه اصلی پژوهش نشان داد که بین هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که هر دو متغیر هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی می‌توانند بر ارتقای مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند. همچنین نتایج پژوهش نشان داد در مقایسه تأثیرگذاری دو متغیر هوش اخلاقی و حمایت اجتماعی، بیشترین تأثیرگذاری مربوط به متغیر هوش اخلاقی است. لذا به منظور بهبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان، لازم است در وهله اول به تقویت هوش اخلاقی آن‌ها اهمیت داده شود و در مرحله دوم به تقویت حمایت اجتماعی دانش‌آموزان پرداخته شود. در تبیین این فرضیه می‌توان این‌طور بیان نمود که عمارلو و شاره (۱۳۹۶)، نیز در پژوهش خود عنوان نمودند که حمایت اجتماعی می‌تواند با مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه‌ای تنگ داشته باشند. کرمی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود بیان نمودند که اخلاق و هوش اخلاقی تأثیر بسزایی در بهبود مسئولیت اجتماعی دارد. رجب‌پور فرخانی (۱۳۹۵)، نیز تأثیرگذاری حمایت اجتماعی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تأیید نمود. محمدیان (۱۳۹۴)، در پژوهش خود ادعان داشت که افراد به کمک هوش اخلاقی می‌توانند مسئولیت‌پذیری بهتری داشته باشند.

نتایج فرضیه فرعی اول پژوهش نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش اخلاقی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتی منطقه یک شهر کرج رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که تمامی مؤلفه‌های هوش اخلاقی که شامل درستکاری، دلسوزی و بخشش می‌شود، می‌توانند بر ارتقای مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند. البته میزان تأثیرگذاری هر یک از این مؤلفه‌ها متفاوت است، به این صورت که بر طبق نتایج پژوهش تأثیرگذاری مؤلفه درستکاری نسبت به سایر مؤلفه‌ها بیشتر بوده و با شدت بیشتری در جهت بهبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی عمل می‌کند و در درجه دوم تأثیرگذاری دلسوزی قرار دارد و در نهایت بخشش نیز از جمله عواملی است که می‌تواند بر بهبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانش‌آموزان مؤثر واقع شود. لذا لازم است که در وهله اول به تقویت ویژگی درستکاری در بین دانش‌آموزان پرداخته شود و بعد از آن حس دلسوزی و بخشش در آن‌ها تقویت شود. در تبیین این فرضیه می‌توان این‌طور بیان نمود که کرمی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود بیان نمودند که اخلاق و هوش اخلاقی

و مؤلفه هاى هوش اخلاقى مى توانند باعث بهبود مسؤليت اجتماعى فرد شوند. محمدیان (۱۳۹۴)، نیز عنوان نمود هوش اخلاقى و مؤلفه هاى هوش اخلاقى باعث بهبود مسؤليت پذيرى اجتماعى فرد مى شوند.

نتايج فرضيه فرعى دوم پژوهش نشان داد که بين مؤلفه هاى حمايت اجتماعى با مسؤليت پذيرى اجتماعى دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه، مدارس دولتى منطقه یک شهر کرج رابطه معنادارى وجود دارد. بدین معنى که تمامی مؤلفه هاى حمايت اجتماعى که شامل حمايت دوستان، حمايت خانواده و حمايت آشنایان مى شود، مى توانند بر ارتقاى مسؤليت پذيرى دانش آموزان تأثیرگذار باشند. البته میزان تأثیرگذارى هر یک از این مؤلفه ها متفاوت است، به این صورت که بر طبق نتايج پژوهش تأثیرگذارى مؤلفه حمايت دوستان نسبت به ساير مؤلفه ها بیشتر بوده و با شدت بیشتری در جهت بهبود مسؤليت پذيرى اجتماعى عمل مى کند و در درجه دوم تأثیرگذارى حمايت خانواده قرار دارد و در نهايت حمايت آشنایان نیز از جمله عواملی است که مى تواند بر بهبود مسؤليت پذيرى اجتماعى دانش آموزان مؤثر واقع شود. لذا لازم است که در وهله اول به دوستان و اطرافيان دانش آموزان شناسایى شوند و در جهت حمايت و کمک به ارتقاى ویژگی هاى فردى هر یک از دانش آموزان برای آن ها توضیحاتی ارائه شود تا از این طریق دوستان بتوانند حمايت خود را هر چه بیشتر نسبت به دوستان خود داشته باشند. در تبیین این فرضيه مى توان این طور بیان نمود که عمارلو و شاره (۱۳۹۶)، نیز در پژوهش خود عنوان نمودند که مؤلفه هاى حمايت اجتماعى مى تواند بر مسؤليت پذيرى اجتماعى تأثیرگذار باشند. همچنين رجب پور فرخانى (۱۳۹۵)، تأثیرگذارى مؤلفه هاى حمايت اجتماعى بر مسؤليت پذيرى اجتماعى را تأیید نمود.

با توجه به نتايج، در این راستا مى توانیم ، اقدام به برگزاری دوره هاىی برای تقويت حس بخشش، درستکارى و دلسوزى دانش آموزان نماییم به ویژه مؤلفه درستکارى که از اهميت بیشتری برخوردار بود. لذا لازم است که برنامه هاىی به منظور ارتقاى درستکارى در بين دانش آموزان در نظر گرفته شود و برای نیل به این مقصود، مى توان به برگزاری دوره ها و کنفرانس هاىی در جهت مزایای درستکارى پرداخته شود و یا کارگاه هاىی با موضوعیت درستکارى برای دانش آموزان در نظر گرفته شود و همچنين مى توان ساعاتی در هفته را به این اختصاص داد که دانش آموزان در محیط مدرسه، اجتماع و حتى خانه به فعالیت هاىی در حوزه درستکارى بپردازند و از سوى مدیر مدرسه به بهترین فعالیت ها، جوايزی اهدا شود. همچنين با توجه به اهميت متغیير حمايت اجتماعى و رابطه آن با مسؤليت پذيرى اجتماعى مى توانیم حمايت دوستان را که از

اهمیت بیشتری برخوردار بود، وهله اول از سوی اولیای مدرسه، دوستان دانش‌آموزان شناسایی شوند و با برگزاری دوره‌هایی حمایتی از آن‌ها خواسته شود که تا حد امکان دوستان خود را در جهت نیل به اهداف خود تشویق نمایند و همچنین با برگزاری جلساتی با اولیای دانش‌آموزان، مساله حمایت از دانش‌آموزان خود را چه در مسائل اجتماعی، درسی و یا زندگی گوشزد نمایند.

منابع و مأخذ

Ahmadi Lashki, T. (2015). The relationship between self-centered cognitive bias and accountability with women's social adjustment. *Journal of Social Cognition*, 3, 97-108. [Persian]

Amarloo, P; Shareh. (2018). Social support, responsibility, and job procrastination: the mediating role of satisfying basic psychological needs. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 24 (2), 176-189. [Persian]

Arasteh, R. H. (2011). Ethics in Universities and Higher Education: An Option to Improve Behavior, *Nesha Science Quarterly*, 1,2,31-40. [Persian]

Escarti A.; Gutierrez M.; Pascual C. and Marin D. (2010). Application of Hellison's Teaching Personal and Social Responsibility Model in Physical Education to Improve Self-Efficacy for Adolescents at Risk of Dropping out of School. *the Spanish Journal of Psychology*, Vol.13, No.2, p:667-676.

Farkhani, R. S; Farkhani, R. N; Farkhani, R. M. (2017). The Relationship between Social Support and Responsibility for Elementary School Teachers, Quchan City. *Second International Conference on Psychology, Behavioral Sciences and Education*. [Persian]

Karami, M; Ghalavandi, H; Ghalei, R. A. (2018). The Relationship between Professional Ethics, Ethical Leadership and Social Responsibility of High Schools in Kurdistan. *School Management Quarterly*, Volume 5, Number 1, Page 93-112. [Persian]

Khajenoori, M; Riahi, SI. (2015). The Relationship between Lifestyle and Personal and Social Responsibility Case Study: Shiraz High School Adolescents. *Cultural Research Society*, 5 (4), 19-36. [Persian]

Lyons E. M. (2005). The Effects of a Leadership and Diversity Awareness Program on Adolescents' Attitudes and Behaviors. PHD Dissertation, university of south Florida.

Lasater, L. et al. (2003). Using Social Responsibility Training (SRT) to Support Youth School Success. Research report in Character Development Systems, Available in www.CharacterDevelopmentSystems.com.

Martinek, T., T. Schilling, and D. Johenson. (2001). Transferrin's Personal and Social Responsibility of Underserved Youth ti the Classroom. *The Urban Review*, Vol. 33, No.1.

Mohamadian, A. (2016). Analysis of Simple and Multiple Relationships between Moral Intelligence and Social Capital with the Responsibility of Kashan University Students. Master thesis. University of Kashan. Faculty of Humanities. [Persian]

Mousavi, H. (2012). Ethics and Social Responsibility in Educational Management, *Psychology and Educational Sciences*, (2): 201-221. [Persian]

Soroush, M. (2013). Feelings of personal and social responsibility, altruism, and social trust in Shiraz adolescents. No. 23 (consecutive 46), Second number, pp. 211-193. [Persian]

Soroush, M (2011). Comparison between generations of capital and life opportunities for women and their representation in lifestyle (sample of 25-35 year-old women in Shiraz and Estahban). Doctoral dissertation in Sociology, Shiraz University. [Persian]

Talebi, A; Khoshbin, Y. (2013). Youth Social Responsibility. *Social Science Quarterly*, No.59. [Persian]

The Relationship between Moral Intelligence and Social Support with Social Responsibility of High Schools

Neda Sanjari¹, Farhad Balash²

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between moral intelligence and social support with social responsibility of first grade girls in Karaj. The purpose of this research is applied studies and The research method was descriptive-correlational. The population of this study was public first grade high school students in Karaj 1 district in the academic year 98-97. Sampling method was Simple random sampling. In order to collect data from three questionnaires; Canadian Ministry of Education social responsibility (2015), Lennik & Kiel's Moral Intelligence (2005) And social support by Wax et al. (1986). Descriptive and inferential statistics (Pearson correlation test) were used to describe and analyze the data and SPSS 25 software was used for data analysis. The results of Pearson correlation test showed a significant positive correlation between the two variables of moral intelligence and social support with social responsibility of students ($p < 0.01$). The results also showed that there is a positive and significant relationship between the components of moral intelligence (honesty, compassion, and forgiveness) with social responsibility of students ($p < 0.01$). In addition, the results of the present study showed that there is a positive significant relationship between the components of social support (family support, friends and acquaintances) and students' social responsibility ($p < 0.01$). According to the findings of the study, it can be concluded that by strengthening and improving the two variables of moral intelligence and social support, it can be effective in improving and enhancing social responsibility.

Keywords: Moral Intelligence, Social Support, Social Responsibility

---

1 . M.A. FreeLancer Researcher (Corresponding Author)
2 . Assistant Professor, Kharazmi University